

Кормило Оксана Михайлівна

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології розвитку і консультування
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна

Чіп Руслана Степанівна

кандидат психологічних наук,
викладач кафедри психології розвитку і консультування
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна

Воронкевич Оксана Миколаївна

кандидат психологічних наук,
викладач кафедри психології розвитку і консультування
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна

**КОНКУРЕНТОЗДАТНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ
ЯК ПРОФЕСІЙНА ЯКІСТЬ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ**

Вступ. В умовах сучасних суспільних викликів та соціокультурних змін майбутнє молодій людині не може бути в усьому прогнозованим і передбачуваним. Воно потребує вміння швидко адаптуватися до нових умов, діяти в невизначених ситуаціях, виявляти психічну, психологічну та соціальну гнучкість. За таких обставин правильно сформульовані цілі відіграють провідну роль в суб'єктному життєздійсненні: містять уявлення про бажане майбутнє, способи та засоби його реалізації; відображають етапи життєвого шляху і наповнюють їх конкретним змістом та сенсом; надають людині можливості орієнтуватися в наявній інформації, знаходити резерви та ресурси, необхідні для планування життя [4, с. 159].

Першочерговим завданням закладів вищої, передвищої освіти є підготовка професіонала, конкурентоспроможної особистості. Усі, хто причетний до підготовки фахівців усвідомлюють свою участь у навчальному процесі та несуть відповідальність за професійну долю випускника, його майстерність, знання, вміння, і найважливіше – здатність до конкурентоспроможності. Конкурентоспроможність фахівця та конкурентоспроможність країни – це взаємопов'язані речі. Мінливий світ вимагає щоразу адаптації системи вищої освіти, так «... щоб простір вищої

освіти залишався конкурентоздатним і міг ефективно відповідати на виклики глобалізації» [3].

Виклад основного матеріалу. Конкурентоздатність та конкурентоспроможність виступають необхідними чинниками щодо формування сучасного типу особистості. Оскільки тільки завдяки здатностям і можливостям кожної конкретної людини визначається її розвиток [2].

Завдяки конкурентоздатності особистість на сьогодні отримує безліч можливостей для реалізації своїх сутнісних сил. Адже, конкурентоздатність – це наявність і можливість реалізації сутнісних сил людини через суперництво між суб'єктами дії. При цьому зауважимо, що традиційно сутнісні сили людини – це здатність мислити, працювати, грати, створювати соціальні відносини, здобувати освіту, освіченість, мати почуття прекрасного, реалізовуватись у моралі, релігії, культурі, бути владно та політично означеним тощо. Конкурентоспроможність створює можливості реалізації конкурентоздатності людини, це пошук найбільш оптимальних умов реалізації здатностей особистості. Водночас конкурентоспроможність завдяки діяльній природі людини є реалізацією сутнісних сил людини, це також пошук і створення умов їх реалізації [2].

У цьому контексті варто звернутись до наукового доробку українського вченого М. Савчина, який у своїй монографії «Здатності особистості» аналізує теоретико-методологічні основи дослідження системи основних здатностей особистості та їх цілісну характеристику у межах різних наукових парадигм психології. Науковець зазначає, що здатність особистості – це її спроможність забезпечувати функціонування, становлення та розвиток власного внутрішнього світу та власного життя і життя інших людей у зовнішньому світі [4, с. 249]. Усі здатності особистості взаємодіють між собою і охоплюють усі сфери активності та самоактивності особистості як своєї сукупності (системи) здатностей [4, с. 265]. Зокрема здатність до цілетворення виявляється в трактуванні людського життя як багатогранного динамічного процесу, що поєднує безліч альтернатив і можливостей, потребує рішучості у здійсненні вибору життєвих цілей і засобів їх реалізації, наполегливості, цілеспрямованості, послідовності у втіленні їх у життя [4, с. 258]. Фундаментальними здатностями особистості, на думку М. Савчина, є здатність вірити, любити, творити свободу та відповідальність [4, с. 158].

В. Базелюк відзначає, що конкурентоспроможний фахівець бере на себе відповідальність за власні результати та досягнення. Його сутнісними характеристиками є прагнення діяти усвідомлено і цілеспрямовано, орієнтуючись на визначені цілі навчання, а також мету саморозвитку як конкурентоспроможної особистості [1].

Водночас варто зауважити, що категорія конкурентоспроможності пов'язана з явищем конкуренції як невід'ємної складової ринку та ринкових відносин. І що цікаво, чим ефективніше функціонує ринок, тим сильніша на ньому конкуренція, тим більше значення має конкурентоспроможність.

Конкуренція, за дослідженням А. Кучер, в широкому розумінні – це «суперництво, протиборство» в будь-якій сфері діяльності між фізичними та юридичними особами або конкурентами, які зацікавлені в перемозі над суперниками під час досягнення однакових цілей [3, с. 2]. Уперше термін «конкуренція» запровадив у науковий обіг А. Сміт.

Аналіз наукових джерел [1], [2] свідчить про широкий спектр визначень поняття «конкурентоспроможність», що вказує на складну природу цього феномену. За визначенням М. Варія, конкурентоспроможна особистість – це така особистість, яка здатна швидко й безболісно адаптуватися до постійних змін суспільних умов, науково-технічного прогресу й нових видів діяльності та форм спілкування за умови збереження позитивного внутрішнього психоенергетичного потенціалу й гармонії [1]. У дослідженні Л. Митіної, розвиток конкурентоспроможної особистості полягає у розвитку рефлексивної особистості, здатної організувати свою діяльність і поведінку в динамічних ситуаціях, що володіє новим стилем мислення, нетрадиційними підходами до вирішення проблем, адекватним реагуванням в нестандартних ситуаціях [2]. Авторка виділяє три сфери розвитку конкурентоспроможної особистості: сфера діяльності, сфера спілкування та сфера особистості і її самопізнання. А також три інтегральні характеристики конкурентоспроможної особистості: (спрямованість, компетентність, гнучкість). Спрямованість відображає систему емоційно-ціннісних відносин, які задають структуру домінуючих мотивів особистості і спонукають її до їх утвердження в діяльності і суспільстві. Компетентність включає освоєння фундаментальних наукових знань, оволодіння вміннями, формування культурних зразків поведінки і взаємодії в суспільстві. Третьою інтегральною характеристикою конкурентоспроможної особистості є гнучкість – гармонійне поєднання трьох взаємопов'язаних особистісних якостей: емоційної, поведінкової та інтелектуальної гнучкості [1].

Специфікою професійної підготовки конкурентоспроможного фахівця психолога є формування умінь застосовувати теоретичні знання у практичній діяльності. Оскільки професійна психологічна освіта структурована теоретичними та практичними компонентами, науковці виокремлюють три її рівні: 1) теоретична психологічна підготовка; 2) практична психологічна підготовка; 3) спеціальна психологічна підготовка. Результатом навчання на третьому рівні є навички та вміння практично-психологічної роботи, володіння набором консультативних технік, корекційних прийомів. Діагностичних методик, уміння їх адекватно використовувати у конкретній ситуації надання психологічної допомоги. Як зазначає Г. Радчук, психологічна практика є найбільш відповідальним етапом підготовки на другому та третьому рівнях. Окрім того, студенти мають можливість перевірити набуті теоретичні знання, а також переконатись у правильності обраного професійного шляху та здатності працювати в даній галузі [5, с. 6].

Висновки. Отже, теоретичний аналіз наукових джерел свідчить про те, що конкурентоздатність та конкурентоспроможність є необхідними чинниками становлення та розвитку особистості майбутнього фахівця, оскільки тільки завдяки здатностям і можливостям кожної конкретної людини визначається її розвиток. Важливою складовою практичної підготовки майбутніх психологів є система практик, яка визначається комплексом практичних умінь та навичок, що є значущими у професійному становленні фахівця.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базелюк В. Розвиток конкурентоспроможного фахівця в коледжі. *Вісник післядипломної освіти. Серія: Педагогічні науки*. 2019. Вип. 8(37). С. 10–20.
2. Невмержицька М. Формування конкурентоспроможності особистості в умовах масового суспільства: автореф. дис.... канд. філос. наук: 09.00.03 / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2015. 18 с.
3. Кучер А. Наукові основи еволюції теорії конкуренції. URL : http://old.khntusg.com.ua/files/sbornik/vestnik_99/05.pdf.
4. Савчин М. Здатності особистості : монографія. Київ : ВЦ «Академія», 2016. 288 с.
5. Система практик у професійній підготовці психологів : навч.-метод. посібн., вид. 2-ге, випр. і доп. / за ред. Г. Радчук. Тернопіль : ТНПУ, 2019. 417 с.

Корчакова Наталія Вікторівна
доктор психологічних наук,
професор кафедри вікової та
педагогічної психології
Рівненського державного
гуманітарного університету,
Рівне, Україна

ВОЛОНТЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ ЯК ПРОЯВ ЇХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА ПРОСОЦІАЛЬНОЇ ЗРІЛОСТІ

Вступ. Професійне становлення у процесі здобуття вищої освіти у динамічному, мінливому світі завжди було складним, інтеграційним процесом, який об'єднував як надбання професійних компетенцій, так і інтенсивне формування особистісних якостей. Унікальну значущість для майбутніх фахівців професій суб'єкт-суб'єктного спрямування відіграє розвиток просоціальності, готовності до підтримки і допомоги Іншому, вияву співпереживання і співчуття. Особливої гостроти ця лінія особистісного становлення здобувачів освіти в українських ЗВО здобула в сьогоденні. Війна докорінно змінила міжособистісні стосунки у суспільстві, зруйнувала